

Nr 30.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av visst område av Visborgs kungsladugård; given Stockholms slott den 27 januari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Rosén.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 januari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Rosén, anför:

Uti en till arméförvaltningens fortifikationsdepartement ställd skrift, dagtecknad den 19 juni 1924, anhöll aktiebolaget Visby cementfabrik om fortifikationsdepartementets medverkan i syfte att bolaget måtte få förvärva ett område av Visborgs kungsladugård, tillhörande Gotlands infanteriregementes övningsfält, för att bolaget därigenom skulle beredas ökad tillgång till råmaterial, vilket för fortsatt uppehållande av bolagets fabriksverksamhet vore nödvändigt. Ifrågavarande område hade å en skriften bifogad, av f. d. distriktslantmätaren Gustaf Köhler år 1924 upprättad karta angivits med grön begränsningslinje samt innehöle i areal 7.03 hektar. Såsom köpeskilling utfäste sig bolaget att betala det belopp, vartill området värde kunde komma att uppskattas av vär-

deringsnämnd. Härjämte förklarade bolaget sig villigt att godkänna vissa utav militärbefälhavaren på Gotland under förhandlingarna angående ifrågavarande markförvärv uppställda villkor för överlåtelsen, nämligen att brytning av kalksten å området skulle ske successivt och ungefärligen parallellt med gränslinjen mellan området och bolagets nuvarande ägor, samt att området, i den mån detsamma icke behövde tagas i anspråk för brytningen, fortfarande finge obehindrat användas för militärovninngar.

Sedan såväl *militärbefälhavaren på Gotland* som *t. f. chefen för Gotlands infanteriregemente* i avgivna yttranden tillstyrkt försäljningen, dock med framhållande, att i blivande köpekontrakt borde intagas bestämmelse om att tvist rörande tolkningen av kontraktet skulle avgöras av skiljemän enligt gällande lag, överlämnade *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* med skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 januari 1925 de till ärendet hörande handlingarna samt anförde därvid, att på föranstaltande av departementet värdering av området i fråga verkställdes av tre värderingsmän, av vilka fortifikationsdepartementet och bolaget utsett vardera en och Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gotlands län den tredje. Av därvid upprättat värderingsinstrument hade framgått, att området efter en beräkningsgrund av 1,000 kronor för hektar åsatts ett värde av 7,030 kronor. Kostnaderna för värderingsförrättningen hade uppgått till 155 kronor 50 öre. Då, enligt vad fortifikationsdepartementet inhämtat, bolaget vore i stort behov av ifrågavarande område för att kunna fortsätta sin fabriksverksamhet, hade departementet ansett hinder för områdets förvärvande icke böra uppställas, under förutsättning att den begränsning av Gotlands infanteriregementets övningsfält, som därigenom uppkomme, ej inverkade menligt på regementets övningar. Fortifikationsdepartementet hade emellertid övertygat sig om att å övningsfältet i övrigt funnes enahanda terrängförhållanden som å det till försäljning ifrågasatta området, ävensom att efter frånskiljandet av detta område övningsfältet finge anses erbjuda tillräckligt utrymme för övningarna. Med hänsyn härtill hade fortifikationsdepartementet icke något att erinra mot att bolaget av kronan förvärvade förenämnda område, samt att köpeskilningen för detsamma bestämdes till det belopp, vartill området vid värderingsförrättningen uppskattats, dock med tillägg av kostnaderna för själva förrättningen, eller således tillhoppa 7,185 kronor 50 öre. Vidkommande de av bolaget och de militära myndigheterna föreslagna köpevillkoren hade fortifikationsdepartementet ej funnit anledning till annan erinran, än att enligt departementets åsikt eventuellt uppkommande tvister angående köpekontraktet ej borde avgöras av skiljemän i andra fall, än då det av fortifikationsdepartementet äskades eller av departementet efter framställning av bolaget medgäves. Därjämte ansåge fortifikationsdepartementet, att såsom ytterligare villkor för försäljningen borde stadgas, att bolaget skulle ensam vidkännas alla kostnader för såväl avstyckning av området som lagfart å fänget. Genom försäljningen inflytande medel borde enligt departementets förmenande tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål. Med stöd av vad sålunda anförts hemställde fortifikationsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ifrågavarande område om 7.03 hektar finge för-

säljas till aktiebolaget Visby cementfabrik för en köpeskilling av 7,185 kronor 50 öre samt på de villkor i övrigt, som fortifikationsdepartementet ägde bestämma, ävensom att genom försäljningen inflytande medel skulle tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Genom beslut den 8 april 1925 fann emellertid *Kungl. Maj:t* den sålunda gjorda framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Uti en den 26 oktober 1927 dagtecknad skrift har nu bolaget hos Kungl. Maj:t anhållit, att frågan om försäljning till bolaget av ifrågavarande markområde måtte upptagas till förnyad prövning, samt därvid anfört i huvudsak följande.

Gjorda undersökningar av de markområden intill Visby stad, som för närvarande vore i bolagets ägo, hade ådagalagt, att den därå befintliga tillgången av det för bolagets cementtillverkning erforderliga råämnet — kalksten — alltefter den utsträckning, i vilken bolagets rörelse, med hänsyn till konjunkturläget på cementmarknaden, kunde bedrivas, kunde beräknas förslå för drivandet av bolagets verksamhet under allenast högst 10 år. För bolaget vore det alltså ett livsintresse, att dess tillgång på nämnda råämne säkerställdes. Något annat sätt att tillgodose detta intresse än därigenom, att bolaget finge förvärva kronans ifrågavarande, intill bolagets nuvarande kalkbrott gränsande mark, syntes icke stå bolaget till buds. För ett rationellt bedrivande av bolagets drift under de närmaste åren vore det vidare av högsta vikt, att bolaget sattes i tillfälle att redan inom en nära framtid få inköpa marken i fråga. Innan kalkstensbrytningen därstädes kunde igångsättas, måste nämligen bolaget vidtagna omfattande förberedande arbeten, såsom grusschaktningar m. m., innan kalkbergets tillgodogörande kunde påbörjas.

Bolaget tillåte sig i detta sammanhang framhålla, att ett säkerställande av bolagets fortsatta verksamhet måste anses vara av största vikt för det allmänna. Bolaget, som dreve den äldsta industriella anläggningen av betydelse å Gotland, vore för transporter av för driften erforderligt bränsle (kol och torv) ävensom för expedieringen av sina tillverkningar hänvisat att begagna sig av Visby hamn, resp. av Gotlands järnväg. Ett nedläggande av eller en minskning i bolagets verksamhet måste följaktligen på grund av minskade hamnavgifter, resp. fraktinkomster, medföra kännbara förluster för Visby stad, resp. för aktiebolaget Gotlands järnväg. Såväl staten som Visby stad tillfördes för övrigt icke obetydliga skatteinkomster både direkt från bolaget och indirekt från hos detsamma anställda tjänstemän och arbetare. Önskvärt ur det allmännas synpunkt syntes det slutligen vara, att bolagets omkring 200 arbetare kunde bibehållas vid nuvarande arbetstillfällen i bolagets tjänst. Om bolaget finge förvärva ifrågavarande mark och dess fortsatta verksamhet tryggades genom tillgång på för driften erforderlig kalksten, skulle arbetarna med familjer, till ett antal av omkring 1,000 personer, kunna befrias från en eljest hotande arbetslöshet. Under erinran därom, att arméförvaltningens fortifikationsdepartement redan i ovanberörda skrivelse den 24 januari 1925 anfört, att Gotlands infanteriregementes övningsfält inom Visborgs kungsladugårds område, även efter det bolaget förvärvat ifrågavarande del av området, finge anses erbjuda tillräckligt utrymme för regementets övningar, ville bolaget i detta sammanhang särskilt framhålla, att Gotlands infanteriregemente om tre bataljoner från och med den 1 januari 1928 komme att omorganiseras till Gotlands infanterikår om allenast en bataljon.

Beträffande de förpliktelser, som bolaget borde ikläda sig för ifrågavarande markförvärf, hemställde bolaget, att desamma måtte bestämmas i enlighet med

vad fortifikationsdepartementet föreslagit i sin skrivelse den 24 januari 1925. Bolaget hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ifrågavarande område finge av bolaget från kronan förvärvas för en köpeskilling av 7,185 kronor 50 öre samt på de villkor i övrigt, som, enligt av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda grunder, kunde komma att bestämmas av arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Över bolagets ifrågavarande framställning har *militärbefälhavaren på Gotland* den 3 november 1927 avgivit utlåtande samt därvid anfört, att han tillstyrkte försäljningen under samma villkor och förutsättningar, som av honom föreslagits i yttrande över den av bolaget år 1924 i ämnet gjorda framställningen.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement, som den 23 november 1927 yttrat sig i ärendet, har anfört följande.

Det i förevarande framställning avsedda området om 7.03 hektar av Visborgs kungsladugård torde icke hava någon betydelse vare sig såsom övningsterräng eller för något lantförsvarets ändamål i övrigt. Med hänsyn till områdets belägenhet syntes det vara uteslutet, att någon annan än bolaget skulle hava intresse av dess förvärvande. För bolaget åter torde det nu ånyo ifrågasatta inköpet därav vara av största betydelse för bolagets möjlighet att i fortsättningen bedriva sin rörelse. På grund härav och med hänsyn till i framställningen anförda omständigheter syntes det departementet, att även ett avsevärt allmänt intresse talade för, att bolaget finge förvärva området.

Beträffande den köpeskilling, som härför borde erläggas, ansåge departementet densamma böra bestämmas med ledning av det värde, som vid den genom departementets föranstaltande förrättade värderingen av värderingsmännen enhälligt åsatts området, ehuru bolaget på grund av ovan angivna förhållanden torde kunna förmås att erlægga högre köpeskilling. Under åberopande av vad sålunda anförts tillstyrkte departementet bolagets framställning under enahanda villkor, som av departementet föreslagits i dess skrivelse den 24 januari 1925.

Då emellertid Kungl. Maj:t genom beslut den 8 april 1925 funnit departementets då föreliggande framställning rörande områdets försäljning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, hade departementet ansett sig böra undersöka, huruvida bolaget vore villigt erlægga högre köpeskilling, förslagsvis 10,000 kronor, och kunde departementet meddela, att, enligt vad från ordföranden i bolagets styrelse under hand inhämtats, bolaget torde komma att godtaga en förhöjning av köpeskillingen till nämnda belopp, därest en sådan av statsmakterna skulle göras till villkor för områdets försäljning.

Av utredningen i ärendet synes framgå, att ifrågavarande markområde icke är erforderligt för något försvarsändamål. För aktiebolaget Visby cementfabrik torde områdets förvärvande utgöra en grundbetingelse för att bolaget i fortsättningen skall kunna bedriva sin rörelse. Vid sådant förhållande och då, såsom fortifikationsdepartementet framhållit, det även måste anses vara av betydande allmänt intresse, att bolaget beredes möjlighet till fortsatt verksamhet, finner jag mig böra tillstyrka en försäljning av området i fråga till bolaget. Emellertid anser jag den av bolaget erbjudna köpeskillingen, 7,185 kronor 50 öre, vara för låg. Enligt vad fortifikationsdepartementet meddelat, läser bolaget också vara villigt att erlægga en till 10,000 kronor förhöjd köpeskilling. Sistnämnda belopp synes mig kunna av kronan godtagas. Bolaget torde böra vidkännas kostnaderna för vederbörlig avstyckning av området och för lagfart därpå. Vad

angår de övriga villkor, som av myndigheterna ansetts böra förbindas med försäljningen, bör det ankomma på fortifikationsdepartementet att beakta dessa vid köpekontraktets upprättande.

I enlighet med fortifikationsdepartementets förslag torde försäljningsmedlen böra tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att förut angivna område, innehållande 7.03 hektar, av Visborgs kungsladugård må försäljas till aktiebolaget Visby cementfabrik för en köpeskillning av 10,000 kronor och mot villkor, bland annat, att bolaget vidkännes alla kostnader för vederbörlig avstyckning av området och för lagfart därå, samt

att köpeskillingen må tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Lindman.